

VRIJ PLAATSEN

ATELIERROUTE 2018
S HERTOGENBOSCH

ZATERDAG 22 / ZONDAG 23 SEPTEMBER

11.00 - 18.00 UUR

info

overzichtsexpositie het kruithuis

Van zaterdag 8 t/m zondag 16 september:

open op woensdag - zondag: 12.00 - 17.00 uur

Opening vrijdag 7 september 20.00 uur

Citadellaan 7, 5211 XA 's-Hertogenbosch, 073 614 86 38

atelierweekend

Ateliers zijn geopend op zaterdag 22 en zondag 23 september

van 11.00 - 18.00 uur

voor het actuele programma kijk op

www.stokpunt.nl

Facebook: kijkopstok

Facebook: atelierroutes Hertogenbosch

Twitter: atelierroute DB

locaties

Naast de individuele ateliers zijn er een aantal ateliercomplexen waarin meerdere ateliers geclusterd zijn. Dit zijn Antoniegaarde, Cicerostraat, GZG-terrein, Het Kruithuis, Huize Bloemenkamp, Oude Meanderschool, Noorderkunstlicht, Nova Zembla, School Adriaen en de Willem Twee Fabriek. Zie de locaties op pagina 8.

AR-TAXI

Dit jaar rijdt er een gratis AR-Taxi. Deze biedt bezoekers de mogelijkheid om alle deelnemende ateliers te bezoeken volgens een viertal routes. Vertrekpunt en overstappen bij Het Kruithuis.

- Route 1 en 2 Binnenstad
- Route 3 West en Bokhoven
- Route 4 Noord, Oost en Rosmalen

ROUTE 1 / ZIE: WWW.ROUTE1.NL/T=H2WYS2888278

Citadellaan 7, Zuid Willemsvaart 95, Burgemeester Loeffplein 70B, 70C en 70D, Smalle Haven 183, Zuid Willemsvaart 125, Schilderstraat 68, Zuid Willemsvaart 509, Sint Jacobstraat 13, Sint Josephstraat 14, Sint Josephstraat 20, Citadellaan 7.

ROUTE 2 / ZIE: WWW.ROUTE1.NL/T=AA88848YV864

Citadellaan 7, Frederik Hendriklaan 6, Boschdijkstraat 100, Bordeslaan 55, Buitenhaven 9, Koningsweg 28, Vugtherstraat 264A, Vugtherstraat 242, Oude Dieze 12, Van Grobbendoncklaan 43A, Citadellaan 7.

ROUTE 3 / ZIE: WWW.ROUTE1.NL/T=2S2FW8812158

Citadellaan 7, Gravin Helenastraat 3 Bokhoven, Gravin Helenastraat 3A Bokhoven, Groensteeg 2 Bokhoven, Admiraliteitslaan 414, Admiraliteitslaan 38, Deutersestraat 11, Cicerostraat 6, Adriaen Willaertstraat 18, Citadellaan 7.

ROUTE 4 / ZIE: WWW.ROUTE1.NL/T=4P11355718

Citadellaan 7, Orthen 107, Zwartbroekweg 420A, Ernst Schumacherstraat 36, Vijfde Rompert 35, Henri Bayensstraat 3, Citadellaan 7.

WERKGROEP AR18 Sammy Kossen, Maarten de Laat, Patrick Lijdsman, Gerard Monté, Mari van der Pas, Gerard van Selst, Jeannette Spronk, Ad Verhagen, Willem Wandberg, Marianne van den Wijngaard.

OVERZICHTSEXPOSITIE Gerard van Selst, Ad Verhagen, Willem Wandberg.
ATELIERROUTE 'S HERTOGENBOSCH is een initiatief van STOK

UITGEVER STOK, Citadellaan 7, 5211 XA 's-Hertogenbosch, 073 614 86 38 - www.stokpunt.nl - info@stokpunt.nl

CONCEPT / VORMGEVING Patrick Lijdsman - www.lijdsman.nl

INTERVIEWS / TEKST / FOTOGRAFIE Patrick Lijdsman, tenzij anders vermeld
REDACTIE Anne Lotte Dekker, Patrick Lijdsman, Gerard Monté, Jeannette Spronk, Willem Wandberg

SPECIALE DANK AAN Gemeente 's-Hertogenbosch, Autobedrijf Jos van Boxel

voorwoord

Welkom bij de Atelierroute 's-Hertogenbosch 2018.

Voelt u zich vrij in uw denken, doen en laten? Of worden uw ideeën regelmatig onderworpen aan regels en verwachtingen uit de omgeving? Iedereen verlangt wel eens naar volledige vrijheid, naar een plek waar ongestoord geleefd kan worden en waar men zich veilig voelt. Waar vrijheid voor de een een manier van leven is en woning en werkplek één zijn, is het voor de ander beter om te laveren tussen verschillende plekken. Gedeeltelijk afgesloten van een wereld die in onze democratische samenleving veel vrijheden kent maar die voor velen beperkt wordt, koestert en beschermt de kunstenaar zijn vrijheid.

Het atelier als vrijplaats is waar we deze dertiende atelierroute op focussen. Als we Van Dale erop naslaan: een plaats waar iets mag wat elders niet kan of mag. En dat is zeker in de kunst van groot belang. Dit is wat een atelier voor veel kunstenaars betekent: een ruimte om zich veilig terug te trekken en een weg te bieden aan een vrij creatieproces. Om uiting te geven aan wat er speelt, in het hoofd of in de wereld, zonder oordelen van anderen. Het is deze vrijplaats waar u door negentig kunstenaars wordt uitgenodigd.

Evenals twee jaar geleden, tijdens de vorige editie, biedt Autobedrijf Jos van Boxel een aantal gratis te gebruiken taxi's aan die u tussen de ateliers en ateliercomplexen vervoeren. De routes beginnen alle vier bij het Kruithuis, waar negentien zogenoemde 'kabinetjes' zijn ingericht door kunstenaars die (tijdelijk) geen beschikking hebben over een open te stellen vrijplaats. Zo tonen ze u toch een beeld van hun werk(wijze).

Voor een overzicht van de routes en de deelnemende kunstenaars bladert u naar pagina 8. De verschillende locaties zijn weer gegeven op de kaart in het midden van dit magazine, dat is ingedeeld en vormgegeven door Patrick Lijdsman. Onder zijn regie kwam de inhoud tot stand. Hij hield gesprekken met kunstenaars, vroeg kinderen wat ze zouden maken als niemand naar ze kijkt en laat tevens de gemeente, een theoloog, een museumconservator en een galeriehouder aan het woord.

2018 is voor STOK een bijzonder jaar: we verlaten het vertrouwde Kruithuis en gaan een nieuwe fase in. Over onze vijftien jaar in dit historische pand zal een boek verschijnen. In 2019 starten we met een nieuw bestuur, dat zich al enkele maanden enthousiast inzet om STOK zichtbaar te houden in de stad. Het nieuwe programma wordt deels alleen en deels in samenwerking met andere artistieke en culturele partners gerealiseerd. Blijf ons zeker volgen.

Veel dank gaat uit naar de werkgroep Atelierroute 's-Hertogenbosch 2018, vrijwilligers en kunstenaars. Zonder hun inzet was het organisatorisch niet gelukt. Ook zijn wij dit jaar de Gemeente 's-Hertogenbosch weer dankbaar voor de verleende subsidie en Autobedrijf Jos van Boxel voor het aanbieden van de AR-Taxi's.

Stap in een AR-Taxi of op uw fiets en neem een kijkje in de keukens van de Bossche kunst. Verken, ontmoet en bewonder. Inspireer elkaar en laat u meevoeren in een vrije ontdekkingsstocht!

Het huidige en nieuwe bestuur van STOK

GEVOEL EN MATERIE

De achttwentigjarige **ELVIS KALTOFEN** is in 2018 afgestudeerd voor zijn Master Interieurarchitectuur. Mocht je denken dat jouw toekomstige woonomgeving hiermee veilig is gesteld, dan vergis je je. Niets is minder waar.

Ik tref hem in het grotendeels in onbruik geraakte brugwachtershuisje van de Hinthamerbrug, bovenop Sluis 0. Daar onderzoekt hij, met behulp van passanten, hoe je omgaat met je leef- en leefomgeving. Aanvankelijk dachten wij een tweegesprek te hebben maar al snel spoedde een brugwachter naar binnen, om de pleziervaart doorgang te bieden, en schoven twee passanten aan. Er ontstond een levendig gesprek met ruime kaders. Na een kwartier vertrok de brugwachter naar de andere brug opdat ook daar de pleziervaart verder stroomopwaarts kon.

Elvis: “Eerst komt de zoektocht, een grenzeloos pad langs de geheimen van het individu. Wie ben je, waarvan wil je jezelf bevrijden, waarin wil je iets persoonlijks kwijt, wat wil je vertellen en wat houd je voor jezelf? Hoe vrijer je kan denken, des te groter jouw wereld wordt. Ontwerpen is een grillig pad vol taboes, ervaringen, ontkenning, erkenning, onthulling en besef. Op de te ontwerpen

plek moet je je veilig voelen, het moet er prettig zijn. Wat wil je bereiken, wat speelt zich waar af en waar is behoefte aan? In ieder geval wordt het een plek die passend is voor iemand met een klein of groot geheim. Dat is de basis, een stap die je kunt maken naar het zelfbewustzijn.”

Elvis gaat verder: “Hierbij maak je natuurlijk gebruik van je kennis, je inlevingsvermogen en je blik naar het individu in zijn of haar omgeving. Je probeert zo blanco mogelijk aan de slag te gaan maar je hebt wel duidelijke referenties nodig zoals een programma van eisen of ingrediënten die al bestaan en hun dienst bewezen hebben. Toch wil je over grenzen heen om raakvlakken van verschillende werelden met elkaar te verbinden. Het ontwerpen van een ruimte blijft daarbij wel het doel, maar ik loop er via omwegen naar toe.”

De passanten hebben intussen het huisje verlaten. Of architectuur kunst is weet Elvis niet: “Dat wordt bepaald door de periode waarin een gebouw of woning gebruikt wordt. Neem bijvoorbeeld eenvoudige woningwetwoningen: de tijd, het gebruik, de evolutie en de beleving wijst uit of die woningen passend bleken in hun omgeving.” >>>

<<< “Is de context van een gebouw binnen zijn omgeving in orde, dan voldoet het voor de gebruikers. Zij voelen zich er goed en kunnen zich er daardoor vrijelijk bewegen en zichzelf ontplooien.”

Gebouwen van grote architecten als Zaha Hadid, Norman Foster en Rem Koolhaas zijn ware sculpturen die boven het stedelijk landschap uittornen. Of die gebouwen kunstwerken zijn weet Elvis niet: “Soms schijnt de zon zodanig tussen de torens van Koolhaas’ De Rotterdam door, dat het een mystieke ervaring wordt. Of het Joods Museum in Berlin, ontworpen door Daniel Libeskind, draagt zowel de beklemming als de bevrijding in zich. De intensiteit van die belevingen wordt voor een belangrijk deel bepaald door eigen ervaringen. Kunst hoeft per definitie geen sculptuur te zijn. Het weerspiegelt grotendeels een tijdgeest.”

Elvis groeide op met ouders die hem vrij lieten; hij mocht zich ontwikkelen zoals hij zelf voor ogen had, wat hem de kans gaf om op zoek te gaan naar plekken met geheimen. Het bijhouden van dagboeken bood de kans om persoonlijke taboes te doorbreken. Door daarna deze taboes te delen met anderen kwam er ruimte waardoor er nieuwe dingen konden ontstaan. “Je kan je vrij voelen als je je niet beoordeeld voelt door de blik van een ander. Dat heb je binnenshuis minder dan buiten. Zo voelde een bewoner van een bijzonder ontworpen huis zich er zo prettig en uniek, dat het veel aandacht trok van de omgeving. Door al die aandacht voelde de bewoner zich na verloop van tijd steeds minder vrij.”

Elvis vraagt of ik een paar vragen wil beantwoorden over besef, ontkenning, erkenning en onthulling. Mijn antwoorden gaan anoniem in een doos. Als zijn onderzoek in het brugwachtershuisje afgerond is zullen alle antwoorden tezamen verwerkt worden in een nieuwe verblijfplek, waarvan de vorm nog geheel open ligt.

VRIJPLAATSEN, VRIJSTEDEN, HET VRIJE WESTEN

*Hink, stap, sprong en **PETER VAN HELDEN** brengt mij naar het grote geheel van vrij zijn. En het je vrij kunnen uiten. De theoloog, predikant en babyboomer, geboren in 1952, maakt sprongen die ik niet voorzag. Het vrije denken zit in de geest van Holland, Amsterdam en de Gouden eeuw. Bijvoorbeeld Spinoza met zijn Portugese roots die vanwege zijn gedachtegoed al op jonge leeftijd uit de Joodse gemeenschap gezet werd. Als fel pleitbezorger was Spinoza voor de absoluut vrije beoefening van de wetenschap, los van kerkelijke bemoeizucht of beperkingen. Vanwege kritiek uit kerkelijke kring heeft Spinoza veel van zijn gedachtegoed pas na zijn dood laten publiceren, uit angst voor vervolging. De wat minder radicale Erasmus zag het wat luchtiger en breder. Hij had vergaande kritiek op de in verval verkerende kerk en pleitte voor de vrije wil van de mens. Deze twee grote denkers hebben een grote bijdrage geleverd aan de latere Verlichting. En dat in een tijd van verkettering en hekserij. Al aan het einde van de Middeleeuwen ontstonden er vrijsteden als Culemborg en Vianen. Dit waren steden waar men zijn toevlucht kon zoeken voor eerlijke rechtspraak en in veiligheid en rust kon leven. Men kon er het leven leiden naar eigen goeddunken, dat werd beschermd met het wetboek in de hand.*

>>>

<<< Als kunstenaar ben je op zoek naar een plek waar je jezelf goed voelt, waar creativiteit kan vloeien, een plaats vol ruimte en vrijheid. Dat atelier kan voor iedereen een andere vorm hebben. Voor de een volstaat een kleine tafel met een gloeilamp. Edvard Munch daarentegen, schilderde het liefste buiten in de open lucht. Daar kon hij vrij werken en zich laten meeslepen door de elementen uit de natuur. En dat de regen neerdaalde op zijn schilderijen hinderde hem niet.

Dat een kunstenaar zich in het atelier vrij zal willen voelen betekent nog niet dat hij of zij iedereen toegang tot dat atelier moet verschaffen. Deze vrijplaats mag voor de buitenwereld afgesloten blijven.

Op dit moment staan veel vrijheden ter discussie. Hierbij speelt privacy ook een belangrijke rol. Mede door het vermengen van culturen met ieder hun specifieke waarden confronteren we elkaar met elkaars normen en waarden. Wat te doen met religie, agressie, politiek of naakt, wat helaas maar al te vaak met porno wordt vergeleken. Hoe ver mogen we gaan in het oprekken van grenzen? Is mijn grens jouw grens? Of omgekeerd? Het is onvermijdelijk dat er spanningen zijn tussen de verschillende vormen van vrijheid. Toch moeten we blijven waken dat wij onze ingevingen, spontaniteit en toevalligheden kunnen uiten. Zie een ander niet als afvallige of zondaar, maar als rebel. Als iemand die recht op durft te lopen om de wereld te ontdekken, zonder het doel daarmee een ander te kwetsen.

Ieder mens zit boordevol gedachten en emoties: mooie, lieflijke, verzorgende maar ook foute of hatelijke gedachten vol venijn. Peter van Helden: "Ik heb mij mijn leven lang ingezet voor vrijheid van dwang, bevrijding uit de kluisters van het verleden en al te strakke dogma's, om mensen samen te brengen en mij te verzetten tegen uitsluiting van bevolkingsgroepen. Het is van belang dat wij het gezamenlijke West-Europese gevoel van vrijheid bewaken. Dat is niet eenvoudig. Men wordt immers altijd achtervolgd door een eigen verleden. Dat zit diep in je en dat kan je beeld aardig vertroebelen.

Ook de kunstenaar ontkomt echter niet aan door de tijdgeest opgelegde normen. Zowel positief als negatief. Toch is het van belang de vrijheid te blijven bevechten. De moed te hebben om in tijden van tegenslag of vrijheidsbeperking niet te buigen, maar lef te tonen het onzichtbare zichtbaar te maken. Soms doet dat pijn, maar de bevrijding zal verlossend zijn."

MOEDERVLEK

Wanneer ik door de lommerrijke bomenlaan fiets zie ik regelmatig een huis waar kinderen vol energie rondrennen en lachen. Hier moeten wel vrolijke kinderen wonen. Ik trok de stoute schoenen aan en belde aan om te vragen of ik eens met de kinderen kon kletsen. Zoveel plezier en spel, zij hebben vast het een en ander te vertellen. Met dezelfde energie riepen zij enthousiast in koor: "Ja hoor!"

Enkele dagen later sta ik voor de deur met een paar vragen in mijn hoofd die ik aan **BOAZ EN LOU** (7) en **LENA** (10) wil stellen. Als jij een land mag maken, hoe zal dat eruitzien? Als je een nieuwe kleur mag bedenken, hoe zou die kleur er dan uit moeten zien? Of wat zou je heel graag maken als er niemand naar je kijkt en je alles bedenken mag? Het was al wat later in de middag, moe van school en toch een beetje vreemd om aan tafel te zitten praten met iemand die ze niet zo goed kennen. Ze gaven mij de mooiste stoel en keken verwachtingsvol om zich heen. Mijn dictafoon op tafel nodigt uit om mee te spelen. Als snel hoor ik de meest bijzondere klanken uit de hoge kinderkeeltjes over de tafel vliegen. Hun blik blijft gefocust op de wijzertjes van de decibelmeter. Maar de mooiste uitslag van het metertje was wel toen ze gedrieën het Halleluja van Händel inzetten. Nu gingen ze los...

Maar als zij helemaal alleen zelf iets mochten maken? Dan wordt het taart. Of cup-cakes in alle vormen, maten en smaken. In de vorm van een ster, van een rechtopstaande stoel of in de vorm van een hart. Als het maar kleurrijk, groots en lekker zoet is.

Maar Lena zou naast de tablet het liefste de hele dag met paarden in de weer zijn, stallen schoonmaken, voeren, lesgeven en natuurlijk ook zelf paardrijden. Of bij de bereden politie. Want de digitale wereld is niets voor haar. Een iPhone 10 is wel mooi met al die gadgets, maar wat moet je ermee? "Nee, ik wil ervoor zorgen dat de mensen liever voor elkaar en de dieren zijn. Maar ook dat ze vaker vegetarisch gaan eten." Ik vraag haar wat ze het liefst zal maken als ze met helemaal niemand rekening hoeft te houden. "Dat is wel lastig om te bedenken, want iemand moet toch ook helpen om het te maken?"

Lou: "Ik wil een grote boerderij bouwen, een hele gewone maar wel met een tuinpad van tegels in de vorm van hartjes. "Daar kan ik lekker doen wat ik zelf wil: de hele dag spelen. En ik neem een hond. De naam weet ik al: Boritto."

Boaz zou wel lekker willen vloeken in het land wat hij schiep. En dat land zal voornamelijk uit Amsterdam bestaan met al die verschillende mensen, lekker patat eten en iedere dag naar Ajax natuurlijk. Een wereldreis is niks voor hem. Nee, in zijn land wonen alleen maar papa's, want die is het mooiste. En af en toe naar de zee om kastelen te bouwen op het strand, met veel zand, schelpen en gevonden krabbenpootjes.

Op hun school stond ooit een heel groot speelbeeld met mozaïek, je kon er op klauteren en erin zitten. Dat was ooit zelf door de schoolkinderen gemaakt. Helaas moest het wijken voor een tafeltennistafel. Dat is ook leuk maar wel minder mooi. En er kunnen nu veel minder kinderen spelen.

Maar als Lena, Boaz en Lou een land zouden willen scheppen wordt dat Snoepjesland, Jongens- en Meisjesland of Moedervlek. Dat ideale land is hartvormig en natuurlijk geplaveid met tegels in de vorm van dieren. Je mag er de hele dag lekkernijen eten en de WC trek je er door met ranja. Zij kunnen vrij associëren, hebben humor, kunnen fantastische tekeningen maken en verhalen vertellen. Maar die volgen vaak 's avonds voor het slapengaan, als papa en mama dicht in de buurt zijn en het licht laag is.

ateliers en routekaart

Op deze pagina's ziet u de naam van de kunstenaar, de discipline, de locatie en het adres waarop de kunstenaar zijn of haar atelier heeft. Tevens het e-mailadres en de website.

Sommige kunstenaars hebben een tijdelijk atelier gemaakt in het Kruithuis. Achter ieder atelieradres staat het locatienummer en routenummer dat correspondeert met het nummer op de plattegrond. Voor routes zie pagina 2.

[L1 / R3] betekent locatie 1 / route 3

locaties van groepateliers

ANTHONIEGAARDE LOCATIE 16 / ROUTE 1 / 3 ATELIER

CICEROSTRAAT LOCATIE 8 / ROUTE 3 / 2 ATELIER

GZG-TERREIN LOCATIE 11 / ROUTE 1 / 4 ATELIER

HET KRUIHUIS LOCATIE 3 / ROUTE 1, 2, 3, 4 / 19 ATELIER

HUIZE BLOEMENKAMP LOCATIE 26 / ROUTE 1 / 2 ATELIER

OUDE MEANDERSCHOOL LOCATIE 21 / ROUTE 4 / 2 ATELIER

NOORDERKUNSTLICHT LOCATIE 2 / ROUTE 4 / 10 ATELIER

NOVA ZEMBLA LOCATIE 9 / ROUTE 1 / 13 ATELIER

SCHOOL ADRIAEN LOCATIE 13 / ROUTE 3 / 2 ATELIER

WILLEM TWEE FABRIEK LOCATIE 1 / ROUTE 2 / 11 ATELIER, INCLUSIEF GRAFISCH ATELIER

Arjan van Arendonk
schilderen, gemengde techniek

WILLEM TWEE FABRIEK Boschdijkstraat 100

5211 VD 's-Hertogenbosch [L1/R2]

avanarendonk@home.nl

www.arjanvanarendonk.nl

Ben Acket / schilderen

NOORDERKUNSTLICHT

Vijfde Rompert 35

5233 EJ 's-Hertogenbosch [L2/R4]

benacket@hetnet.nl

www.benacket.nl

Marja Bakker / schilderen

HET KRUIHUIS Citadellaan 7

5211 XA 's-Hertogenbosch [L3/R1]

droomwereld@hetnet.nl

www.marjabakker.exto.nl

Rozette Bakker / brons

HET KRUIHUIS Citadellaan 7

5211 XA 's-Hertogenbosch [L3/R1]

rozettebakkergeris@hotmail.com

Edwin van den Berg
schilderwerk en beelden

GALERIE DE MUZE Sint Josephstraat 14

5211 NJ 's-Hertogenbosch [L4/R1]

info@galeriedemuze.nl

www.galeriedemuze.nl

Rietje de Bijl
autonome beeldende kunst

Van Grobbendoncklaan 43A

5213 AV 's-Hertogenbosch [L5/R2]

rietje@rietjedebijl.nl

www.rietjedebijl.nl

Sylvy van Bochove / fotografie
installaties, tekenen, schilderen

HET KRUIHUIS Citadellaan 7

5211 XA 's-Hertogenbosch [L3/R1]

svanbochove@ziggo.nl

www.sylvyvanbochove.nl

Marijke Bokslag / gemengde technieken

Sint Jacobstraat 13

5211 LP 's-Hertogenbosch [L7/R1]

marijkebokslag@gmail.com

www.marijkebokslag.nl

Bea Bozon / schilderen

B ATELIER Cicerostraat 6

5216 CC 's-Hertogenbosch [L8/R3]

beabozon@gmail.com

www.beaesselink.nl

Aura Op den Camp

schilderen, tekenen, grafiek, fotografie

HET KRUIHUIS Citadellaan 7

5211 XA 's-Hertogenbosch [L3/R1]

amj.opdencamp@gmail.com

www.aura-opdencamp.nl

Cor Unum / keramiek

POMPEN EN VERLOUW

Vughterstraat 264A

5211 GR 's-Hertogenbosch [L10/R2]

charlottelandsheer@gmail.com

www.corunum-ceramics.nl

Willemijn van Dorp / schilderen, grafisch

WILLEM TWEE FABRIEK Boschdijkstraat 100

5211 VD 's-Hertogenbosch [L1/R2]

willemijnvanasbeck@xs4all.nl

www.willemijnvandorp.com

Marieke Boerman / tekenen, schilderen

ATELIER DE HEERLIJKHEID

Gravin Helenastraat 3

5221 CB Bokhoven [L6/R3]

marike.boerman@gmail.com

www.marikeboerman.nl

Monique van den Boomen

ruimtelijk werk

NOORDERKUNSTLICHT

Vijfde Rompert 35

5233 EJ 's-Hertogenbosch [L2/R4]

boomenmonique@gmail.com

www.moniquevandenboomen.nl

Monique Broekman

schilderen, andere media

NOVA ZEMBLA Sint Josephstraat 20

5211 NJ 's-Hertogenbosch [L9/R1]

info@moniquebroekman.nl

www.moniquebroekman.nl

Paula Cammaert / beeldende kunst

HET KRUIHUIS Citadellaan 7

5211 XA 's-Hertogenbosch [L3/R1]

paulacammaert@kpnmail.nl

www.paula-cammaert.exto.nl

Pieterneel Dekkers / schilderen

GZG-TERREIN

Burgemeester Loeffplein 70 B en C

5211 XR 's-Hertogenbosch [L11/R1]

pieterneeldekkeers@gmail.com

www.pieterneeldekkeers.com

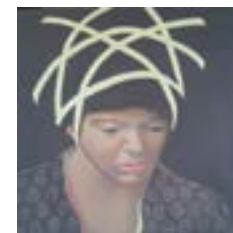
Jeanette van Dun / schilderen

HET KRUIHUIS Citadellaan 7

5211 XA 's-Hertogenbosch [L3/R1]

jeanettevandun@gmail.com

www.jeanettevandun.nl

Ank van Engelen / beelden, sculptures

NOVA ZEMBLA Sint Josephstraat 20
5211 NJ 's-Hertogenbosch [\[L9/R1\]](#)
post@ankvanengelen.nl
www.ankvanengelen.nl

Emy van Geel-Entrop
gemengde technieken, monoprints

HET KRUIHUIS Citadellaan 7
5211 XA 's-Hertogenbosch [\[L3/R1\]](#)
emyvangeel@gmail.com
www.emyvangeel.nl

Jannie van Huizen / schilderen

Deutersestraat 11
5223 GV 's-Hertogenbosch [\[L15/R3\]](#)
info@jannievanhuiizen.nl
www.jannievanhuiizen.nl

Carla van den Hurk
2D en 3D verschillende materialen

HET KRUIHUIS Citadellaan 7
5211 XA 's-Hertogenbosch [\[L3/R1\]](#)
carlavandenhurk@gmail.com
www.carlavandenhurk.nl

Fred Geven / schilderen, beeldhouwen

WILLEM TWEE FABRIEK Boschdijkstraat 100
5211 VD 's-Hertogenbosch [\[L1/R2\]](#)
fredgeven@hetnet.nl
www.fredgeven.nl

Tineke Goemans
ruimtelijk, installaties, community-art

NOVA ZEMBLA Sint Josephstraat 20
5211 NJ 's-Hertogenbosch [\[L9/R1\]](#)
tineke.goemans@m-site.nl
www.m-site.nl/tineke-goemans

Antoinette Janssen / schilderen

GZG-TERREIN
Burgemeester Loeffplein 70 B en C
5211 RX 's-Hertogenbosch [\[L11/R1\]](#)
antoinettejanssen27@gmail.com
www.antoinettejanssen.nl

Ilse Jöbses / schilderen

ANTHONIEGAARDE
Zuid Willemsvaart 509
5211 SJ 's-Hertogenbosch [\[L16/R1\]](#)
ilse.jobses@zonnet.nl
www.ilsejobses.nl

Sacha Goossens / fotografie

GZG-TERREIN
Burgemeester Loeffplein 70 D
5211 RX 's-Hertogenbosch [\[L33/R1\]](#)
sacha.goossens@gmail.com
www.sachagoossens.com

Grafisch Atelier Den Bosch
grafische technieken zoals hoogdruk,
diepdruk, zeefdruk, lithografie

WILLEM TWEE FABRIEK Boschdijkstraat 100
5211 VD 's-Hertogenbosch [\[L1/R2\]](#)
info@gadenbosch.nl
www.gadenbosch.nl

Lucas Kastelijn
theater, camera obscura

WILLEM TWEE FABRIEK Boschdijkstraat 100
5211 VD 's-Hertogenbosch [\[L1/R2\]](#)
lucaskastelijn@gmail.com
www.lucaskastelijn.com

Manita Kieft / beeldend vormgever

WILLEM TWEE FABRIEK Boschdijkstraat 100
5211 VD 's-Hertogenbosch [\[L1/R2\]](#)
manitakieft@outlook.com
www.manitakieft.nl

Rudolf Gras / schilderen

Admiralteitslaan 38
5224 EH 's-Hertogenbosch [\[L12/R3\]](#)
rudolf@gras.nl
www.gras.nl/rudolf

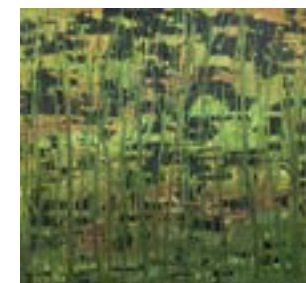
Marianne van Heeswijk / mixed media

SCHOOL ADRIAEN
Adriaen Willaertstraat 18
5216 GS 's-Hertogenbosch [\[L13/R3\]](#)
villavanheeswijk@gmail.com
www.villavanheeswijk.nl

Marlies Krijgsman / beeldhouwen

Smalle Haven 183
5211 TK 's-Hertogenbosch [\[L17/R1\]](#)
marlies@marlieskrijgsman.nl
www.marlieskrijgsman.nl

Ger Kroezen / schilderen

NOORDERKUNSTLICHT
Vijfde Rompert 35
5233 EJ 's-Hertogenbosch [\[L2/R4\]](#)
kroezen.ger@gmail.com
www.gerkroezen.exto.nl

Cathy van Helvoirt / schilderen

HET KRUIHUIS Citadellaan 7
5211 XA 's-Hertogenbosch [\[L3/R1\]](#)
cathyvanhelvoirt@gmail.com
www.cathyvanhelvoirt.nl

Caren van Herwaarden / tekenen, mixed
media, ruimtelijke collages

WILLEM TWEE FABRIEK Boschdijkstraat 100
5211 VD 's-Hertogenbosch [\[L1/R2\]](#)
carenvanderwaarden@hotmail.com
www.cvanherwaarden.com

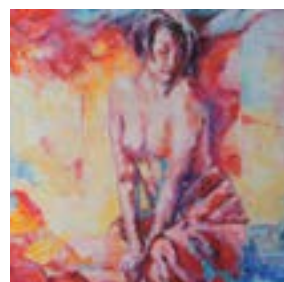
Klaartje van Leeuwen
sieraden, mixed media

B ATELIER Cicerostraat 6
5216 CC 's-Hertogenbosch [\[L8/R3\]](#)
klaartje@sierbaar.nl
www.sierbaar.nl

Eduard Linders / schilderen

GZG-TERREIN
Burgemeester Loeffplein 70 B en C
5211 XR 's-Hertogenbosch [\[L11/R1\]](#)
eduardlinders@gmail.com
www.eduardlinders.nl

Anne-Marie Hofhuis / schilderen

ART VAN ANNE-MARIE AAN DE MUUR
Koningsweg 28
5211 BL 's-Hertogenbosch [\[L14/R2\]](#)
Anne-Mariehof@hotmail.com
www.annemariehofhuis.nl

Rietje J.-Huijser
tekenen, schilderen, beeldhouwen

HET KRUIHUIS Citadellaan 7
5211 XA 's-Hertogenbosch [\[L3/R1\]](#)
rietjehuijser@xs4all.nl
www.rietjehuijser.nl

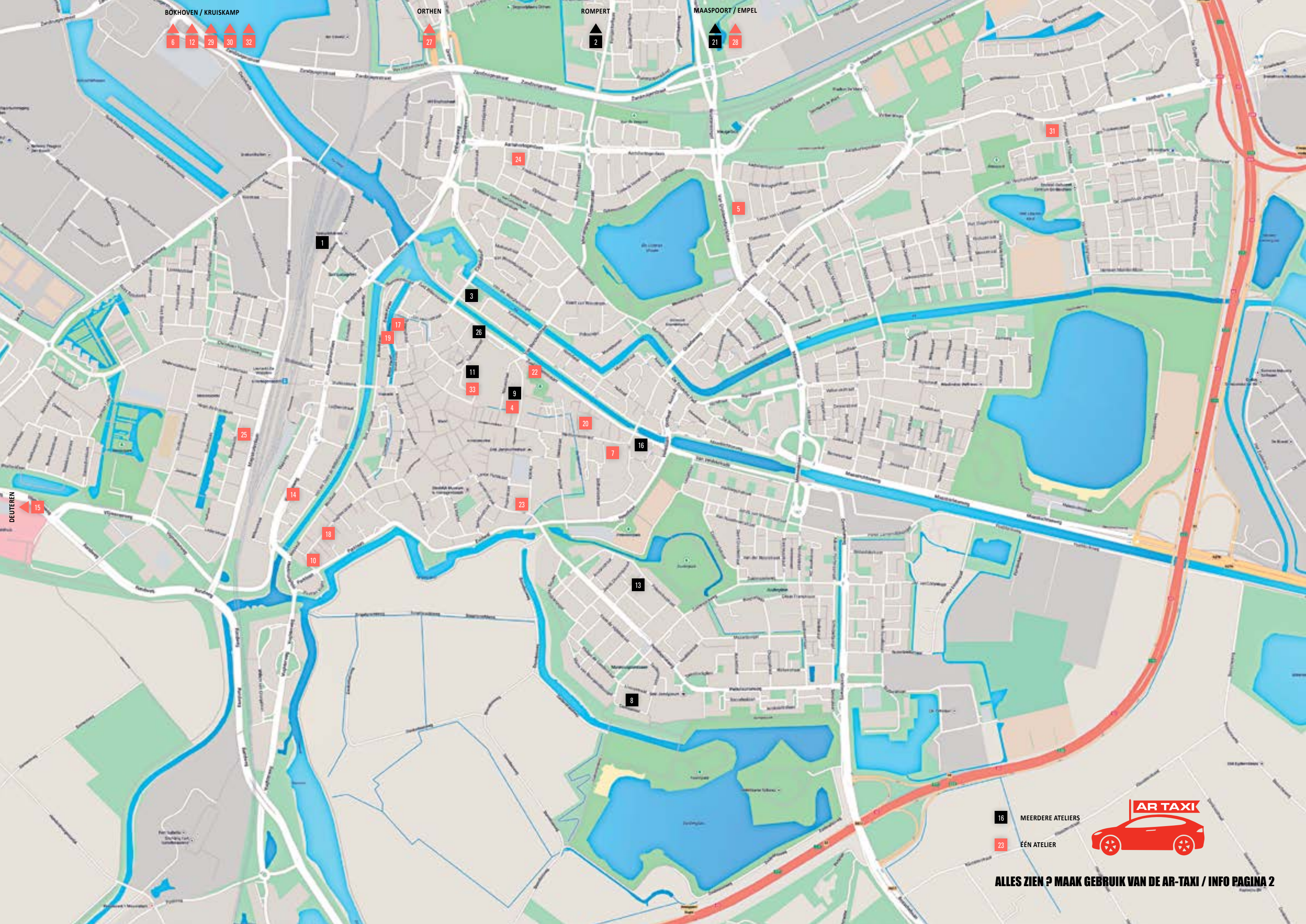
Keetje Lindner / tekenen

ACHTER DE STERREN Vugherstraat 242
5211 GP 's-Hertogenbosch [\[L18/R2\]](#)
k.lindner@planet.nl
www.keetjelindner.nl
LET OP ALLEEN OPEN OP ZATERDAG

Joris Link / beeldend kunstenaar, keramiek

NOVA ZEMBLA Sint Josephstraat 20
5211 NJ 's-Hertogenbosch [\[L9/R1\]](#)
mail@jorislink.nl
www.jorislink.nl

BOKHOVEN / KRUISKAMP

ORTHEN

ROMPERT

MAASPOORT / EMPER

6 12 29 30 32

27

2

21

28

31

1

24

5

3

26

17

19

11

33

9

4

20

7

16

23

14

18

10

25

15

13

8

16

MEERDERE ATELIER

23

EÉN ATELIER

ALLES ZIEN ? MAAK GEBRUIK VAN DE AR-TAXI / INFO PAGINA 2

Jolande van Lith
painting, photography, installations
HET KRUIHUIS Citadellaan 7
 5211 XA 's-Hertogenbosch [\[L3/R1\]](#)
 jolandevanlith@outlook.com
 www.jolandevanlith.com

Frank van der Loo / beeldhouwen,
tekenen, schilderen
HET KRUIHUIS Citadellaan 7
 5211 XA 's-Hertogenbosch [\[L3/R1\]](#)
 frank.vanderloo@hotmail.com
 www.frankvanderloo.nl

Ruth van de Pol / tekenen, schilderen,
grafiek, mixed media, ruimtelijk
HET KRUIHUIS Citadellaan 7
 5211 XA 's-Hertogenbosch [\[L3/R1\]](#)
 info@ruthvandepol.nl
 www.ruthvandepol.nl

Charles Popelier / schilderen
NOVA ZEMBLA Sint Josephstraat 20
 5211 NJ 's-Hertogenbosch [\[L9/R1\]](#)
 charles.popelier@gmail.com
 www.charles.popelier@gmail.com

Vincent McGourty
beeldhouwen, tekenen
NOVA ZEMBLA Sint Josephstraat 20
 5211 NJ 's-Hertogenbosch [\[L9/R1\]](#)
 vmcg.hdel@gmail.com

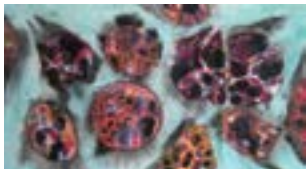
Edwin B. Maria / gemengde technieken
NOORDERKUNSTLICHT
 Vijfde Rompert 35
 5233 EJ 's-Hertogenbosch [\[L2/R4\]](#)
 stichting-ons-poppetje@live.nl
 www.stichtingonspoppetje.nl

Cecile Potjes / schilderen
OUDE MEANDERSCHOOL
 Zwartbroekweg 420A
 5237 KW 's-Hertogenbosch [\[L21/R4\]](#)
 info@cecilepotjes.nl
 www.cecilepotjes.nl

Susan Reijnders
schilderen, inkschilderingen op rijstpapier
WILLEM TWEE FABRIEK Boschdijkstraat 100
 5211 VD 's-Hertogenbosch [\[L1/R2\]](#)
 art.susanreijnders@gmail.com
 www.susanreijnders.com

Jan Moerbeek / schilderen
NOVA ZEMBLA Sint Josephstraat 20
 5211 NJ 's-Hertogenbosch [\[L9/R1\]](#)
 jmoerbeek@hotmail.nl
 www.janmoerbeek.nl

Yvonne Mutsaerts
schilderen olieverf en acryl, grafiek
ATELIER 9 Buitenhaven 9
 5211 TP 's-Hertogenbosch [\[L19/R2\]](#)
 paamsleijffers@hetnet.nl
 www.yvonnemutsaerts.nl

Thecla Renders / schilderen, tekenen
 Zuid Willemsvaart 125
 5211 SE 's-Hertogenbosch [\[L22/R1\]](#)
 theclarenders@gmail.com

Romy van Rijckevorsel / portretten
schilderen, vrij werk, schilderen
HET KRUIHUIS Citadellaan 7
 5211 XA 's-Hertogenbosch [\[L3/R1\]](#)
 info@romyvanrijckevorsel.nl
 www.romyvanrijckevorsel.nl

Lidwien van Noorden / schilderen,
tekenen, mixed media, monumentaal,
installaties, textiles
COLORSUNWIND Schilderstraat 68
 5211 NM 's-Hertogenbosch [\[L20/R1\]](#)
 lidwienvannoorden@colorsunwind.nl
 www.colorsunwind.nl

Diana van Oort
fotografie, zeefdrukken
HET KRUIHUIS Citadellaan 7
 5211 XA 's-Hertogenbosch [\[L3/R1\]](#)
 dianavanoort@gmail.com
 www.dianavanoort.net

Ansjela Rommens / schilderen
RODE KRUIS GEBOUW
 Oude Dieze 12
 5211 KV 's-Hertogenbosch [\[L23/R2\]](#)
 ansjelarommens@live.nl
 www.ansjelarommens.nl

Kathinka Roovers
monumentale keramiek
ATELIER ROOVERS
 Frederik Hendriklaan 6
 5212 BE 's-Hertogenbosch [\[L24/R2\]](#)
 kathinkaroovers@hotmail.com

Nicolette Peters / schilderen
NOORDERKUNSTLICHT
 Vijfde Rompert 35
 5233 EJ 's-Hertogenbosch [\[L2/R4\]](#)
 nicoletpeters@home.nl
 www.nicolettepeters.kunstinzicht.nl

Marieke Peters / mixed media
op glas, hout, keramiek en linnen
WILLEM TWEE FABRIEK Boschdijkstraat 100
 5211 VD 's-Hertogenbosch [\[L1/R2\]](#)
 post@mariekepeters.nl
 www.mariekepeters.nl

Frans van Santvoort / schilderen, grafiek
NOVA ZEMBLA Sint Josephstraat 20
 5211 NJ 's-Hertogenbosch [\[L9/R1\]](#)
 fransvansantvoort@gmail.com
 www.fransvansantvoort.com

Annemarie van Schendel / schilderen
ATELIER BORDES 55 Bordeslaan 55
 5223 MJ 's-Hertogenbosch [\[L25/R2\]](#)
 asvanschendel@gmail.com
 www.annemarievanschendel.exto.nl

Henk Pieterse / schilderen, video
NOORDERKUNSTLICHT
 Vijfde Rompert 35
 5233 EJ 's-Hertogenbosch [\[L2/R4\]](#)
 jetcloud55@hotmail.com
 www.henkpieterse.nl

Bert Poullisse / beeldhouwen, schilderen
NOORDERKUNSTLICHT
 Vijfde Rompert 35
 5233 EJ 's-Hertogenbosch [\[L2/R4\]](#)
 ljapoullisse@home.nl
 www.bertpoullisse.nl

Brigitte Scholman / ruimtelijk werk,
schilderen, keramiek, beeldhouwen
ANTHONIEGAARDE
 Zuid Willemsvaart 509
 5211 SJ 's-Hertogenbosch [\[L16/R1\]](#)
 brightnatureart@outlook.com

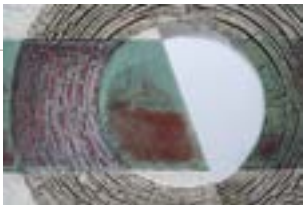

Ron Schöningh / beeldende kunst
HUIZE BLOEMENKAMP
 Zuid Willemsvaart 95
 5211 SC 's-Hertogenbosch [\[L26/R1\]](#)
 ronschoningh@gmail.com
 www.ronschoningh.nl

Susanne Silvertant / keramiek

NOVA ZEMBLA Sint Josephstraat 20
5211 NJ 's-Hertogenbosch [\[L9/R1\]](#)
info@susannesilvertant.nl
www.susannesilvertant.nl

Ies Schute

tekenen, schilderen, installaties
NOVA ZEMBLA Sint Josephstraat 20
5211 NJ 's-Hertogenbosch [\[L9/R1\]](#)
ies@iesschute.nl
www.iesschute.nl

Frank van de Ven

ruimtelijke vormgeving
NOVA ZEMBLA Sint Josephstraat 20
5211 NJ 's-Hertogenbosch [\[L9/R1\]](#)
frankvandeven@home.nl
www.frankvandeven.eu

Frans Vogels / ruimtelijk werk

NOVA ZEMBLA Sint Josephstraat 20
5211 NJ 's-Hertogenbosch [\[L9/R1\]](#)
vogelslicht.aan@hetnet.nl
www.vogelslicht.com

Pieter van Sleeuwen

beeldend kunstenaar, schilderen

HUIZE BLOEMENKAMP

Zuid Willemsvaart 95

5211 SC 's-Hertogenbosch [\[L26/R1\]](#)

pietervansleeuwen@kpnmail.nl

www.pietervansleeuwen.nl

Keslien Smeets / illustratie, grafiek,

gemengde technieken

ANTHONIEGAARDE

Zuid Willemsvaart 509

5211 SJ 's-Hertogenbosch [\[L16/R1\]](#)

kesliensmeets@gmail.com

www.kesliensmeets.nl

Nantsje Vonk / zeefdruk op papier

en linnen, schilderen

NOORDERKUNSTLICHT

Vijfde Rompert 35

5233 EJ 's-Hertogenbosch [\[L2/R4\]](#)

nantsje@enerveer.nl

www.enerveer.nl

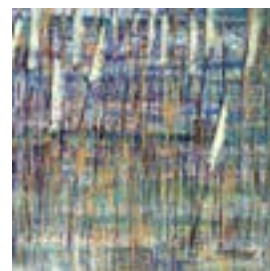
Anneke Wasser / schilderen, grafiek

HET KRUIHUIS Citadellaan 7

5211 XA 's-Hertogenbosch [\[L3/R1\]](#)

annekewasser@gmail.com

www.annekewasser.nl

Hanne Söll

conté, inkt, aquarel, lino snede

OUD ORTHEN Orthen 107

5231 XR 's-Hertogenbosch [\[L27/R4\]](#)

arends.soell@gmail.com

Fons Spinhof / beeldhouwen

OUDE MEANDERSCHOOL

Zwartbroekweg 420 A

5237 KW 's-Hertogenbosch [\[L21/R4\]](#)

fons@afjspinhof.nl

www.fonsspinhof.nl

Jan Wijers / keramische vormgeving

Admiralteitslaan 414

5224 EM 's-Hertogenbosch [\[L30/R3\]](#)

jbg.wijers@planet.nl

www.janwijers.nl

Marianne van den Wijngaard

schilderen en schrijven

HET KRUIHUIS Citadellaan 7

5211 XA 's-Hertogenbosch [\[L3/R1\]](#)

atelier@wijngaard.info

www.wijngaard.info

Marion Steijvers

handbeschilderd keramiek

GZG-TERREIN

Burgemeester. Loeffplein 70 B en C

5211 RX 's-Hertogenbosch [\[L11/R1\]](#)

info@marionsteijvers.nl

www.marionsteijvers.nl

Bernadette Stokwieler / keramiek

KLEIGOED Ernst Schumacherstraat 36

5237 BD 's-Hertogenbosch [\[L28/R4\]](#)

bernadette@kleigoed.com

www.kleigoed.com

Frank Willems / schilderen, tekenen

NOORDERKUNSTLICHT

Vijfde Rompert 35

5233 EJ 's-Hertogenbosch [\[L2/R4\]](#)

frank@frank-willems.com

www.frank-willems.com

Ellen Willink

textiel, sustainable product design

SCHOOL ADRIAEN

Adriaen Willaertstraat 18

5216 GS 's-Hertogenbosch [\[L13/R3\]](#)

ellen.willink@gmail.com

www.ellenwillink.nl

Anna Stribos / schilderen, tekenen

Gravin Helenastraat 3A

5221 CB Bokhoven [\[L29/R3\]](#)

anna.stribos@gmail.com

Bianca Tangande / multidisciplinair

tekenen, schilderen, hoedontwerp

WILLEM TWEE FABRIEK Boschdijkstraat 100

5211 VD 's-Hertogenbosch [\[L1/R2\]](#)

biancatangande@gmail.com

www.biancatangande.com

Hans van Wingerden

schilderen, objecten

DE VLIAGER Henri Bayensstraat 3

5246 AL Rosmalen [\[L31/R4\]](#)

h.vanwingerden@online.nl

www.hansvanwingerden.nl

Helene de Winter

tekenen, collage, etsen

NOORDERKUNSTLICHT

Vijfde Rompert 35

5233 EJ 's-Hertogenbosch [\[L2/R4\]](#)

info@helenedewinter.nl

www.helenedewinter.nl

Roos Terra / beeldende kunst

WILLEM TWEE FABRIEK Boschdijkstraat 100

5211 VD 's-Hertogenbosch [\[L1/R2\]](#)

contact@roosterra.nl

www.roosterra.nl

Roos Marthe Thijsen

schilderen, tekenen, etsen

HET KRUIHUIS Citadellaan 7

5211 XA 's-Hertogenbosch [\[L3/R1\]](#)

roosmt@live.nl

www.roosarts.nl

Jacques Wollersheim / schilderen

fotografie, monumentale vormgeving

ATELIER BUITEN Groensteeg 2

5221 BZ Bokhoven [\[L32/R3\]](#)

j.wollersheim@home.nl

www.j.wollersheim.kunstinzicht.nl

Pieter Zouwen / beeldhouwen

NOVA ZEMBLA Sint Josephstraat 20

5211 NJ 's-Hertogenbosch [\[L9/R1\]](#)

pieterzouwen@hotmail.com

www.pieterzouwen.nl

OP ZOEK NAAR GRENZEN

Een man met een pak aan ligt verkrampd op zijn buik op de grond van het museum. Sommige bezoekers deinzen naar achteren, anderen zakken door de knieën om het - ogenschijnlijke - voorval te aanschouwen. Voor menig bezoeker lijkt het een afschrikwekkende sculptuur te zijn, zo heftig zelfs, dat er buiten op het raam van het museum - het beeld is ook van de straatzijde af te zien - een melding hangt, dat het hier om een kunstwerk gaat. En niet dat er daar iemand ligt die onwel is geworden.

Met dergelijke reacties krijgt Het Noordbrabants Museum te maken. Het museum heeft de laatste jaren haar vleugels gespreid en is gaan vliegen. Al blijft de collectie gefocust op de Brabantse kunstenaar in het toen en het nu, er is duidelijk een transitie zichtbaar bij de tentoonstellingen. De buurman het Design Museum Den Bosch richt zich voornamelijk op de wereld van het design waarmee een podium voor hedendaagse beeldende kunst verviel. **GEERTJE JACOBS** - Hoofd Collectie, Presentatie en Educatie bij het Noordbrabants Museum - toont waar de piketpaaltjes staan die het museum gezet heeft.

“Het Noordbrabants Museum is sterk verankerd in de Bossche binnenstad en Brabant in het algemeen. Zo is onze collectie gericht op de geschiedenis, de cultuur en de kunst van Brabant. Maar wij bieden een kaleidoscopisch beeld op wat zich afspeelt in de beeldende kunst. Samen met het Groninger Museum, De Pont in Tilburg, W139 in Amsterdam en Witte de With in Rotterdam dragen wij bij aan een rijk totaalbeeld. Als museum moet je een keuze maken in wat je kan en mag laten zien. Soms is dat een groot verhaal, zoals bij de Jeroen Bosch-tentoonstelling in 2016.”

Geertje Jacobs heeft onder andere tien jaar bij het Rijksmuseum in Amsterdam gewerkt. Een totaal ander museum waarbinnen je een radertje van een grote en boeiende machine bent. Dat waren de jaren van de verbouwing en de opening, waardoor er enorme uitdagingen lagen. “Door nu bij het Noordbrabants Museum te werken zit ik dicht op het ontstaan van nieuwe ideeën en het maken >>>

<<< van plannen. Daar zit nu de uitdaging in. Door goed om ons heen te kijken zien we wat er gebeurt in de wereld: wat doen galleries, wat doen verzamelaars, wat doen kunstenaars, waar ontstaan nieuwe ideeën? En voeling ontwikkelen én houden met wát er gebeurt, inschatten of er iets boven het maaiveld uitkomt dat de moeite waard is om onze blik op te richten. En wanneer het sterk genoeg is, lef te tonen door het tentoon te stellen.”

“Wij zetten ons dan ook in voor talent dat niet speciaal jong hoeft te zijn. Daarvoor richten wij al vele jaren de tuingalerij in, waar laagdrempelig een sprankelend podium geboden wordt voor kunst waarvan wij verwachten dat het zal groeien. Er staat een presentatie op stapel van waar de ontwikkelingen van de betreffende kunstenaars zich thans bevinden. Het is interessant om te zien of de experimenten uit het verleden anno 2018 al dan niet tot wasdom gekomen zijn.”

Terug naar de piketpaaltjes van het Noordbrabants Museum. Bij het samenstellen van exposities wordt er vanuit alle kanten gekeken naar de kwaliteit en waarde van het kunstwerk. Wat past in het verhaal van de tentoonstelling? Hoeveel kan ik van een bepaald soort werk laten zien? Hoe kunnen we de bezoeker prikkelen en verrassen?

Geertje Jacobs: “Veel van de tijd, zorg en energie die we in de tentoonstellingen stoppen zien wij terug in reacties van de bezoekers. Buiten bezoekersaantallen om - een graadmeter voor de aansluiting met de maatschappij - komt de wind soms uit een onverwachte hoek. Het kan voorkomen dat bezoekers zich storen aan bloot (bijvoorbeeld bij Tim Walker) of vermeend dierenleed (bij Jan Fabre), dan krijgen we een vraag of reactie en lang niet altijd zijn deze reacties negatief. Zo kregen wij bij de installatie van de kunstenares Chiharu Shiota het verzoek of er een meditatie sessie georganiseerd mocht worden op zaal en op dit moment ligt er de vraag voor een yogales in de tentoonstelling A Chinese Journey.

Zelf had het museum kritische reacties verwacht op de installatie van de 10 Chinese burgemeesters in het koetshuis. Het tegendeel gebeurde: mensen gluren naar binnen, stoten elkaar aan en giechelen. En na sluitingstijd kunnen de burgemeesters zich veilig terugtrekken achter de zorgvuldig gesloten luiken.

DE BOSSCHE CULTUURFONDSEN

De gemeente 's-Hertogenbosch ondersteunt interessante, culturele plannen en projecten middels (mede-)financiering, netwerk en kennis. Er zijn drie verschillende cultuurfondsen met elk een eigen doelstelling: Fonds Landelijk Onderscheidend, Fonds Lokaal Effectief en Fonds Pop-Up.

Iedereen kan een aanvraag doen: kunstenaars, creatief ondernemers, professionele en amateurgezelschappen, individuele makers en culturele organisaties.

Heb je ook een idee voor een plan en wil je weten of de gemeente dat kan ondersteunen? Doe de quickscan op de cultuurpagina van de gemeente ([s-hertogenbosch.nl/cultuurfondsen](https://www.s-hertogenbosch.nl/cultuurfondsen)) om erachter te komen welk fonds het best past bij jouw plan, of neem contact op met één van de fondssecretarissen Janne van Wijnen, Femke van Hest, Guido Vermunt of Katja Brooijmans: telefoon 073 615 90 25 of cultuurfondsen@s-hertogenbosch.nl. Kijk op [bouwenaandenbosch.nl/cultuur](https://www.bouwenaandenbosch.nl/cultuur) voor interviews met makers en organisaties die eerder ondersteund zijn door de gemeente.

Bron: www.s-hertogenbosch.nl/cultuurfondsen/

DE SCHOTTEN WEG

De Verkadefabriek, Gruyterfabriek, Willem Twee Fabriek, Melkfabriek, de Tramkade, het Kruithuis, de Poeldonk, de Bartjesschool en Nova Zembla. De energieke **JANNE VAN WIJNEN**, beleidsmedewerker Cultuur bij de gemeente 's-Hertogenbosch, kent de vele Bossche culturele podia als haar broekzak. "Ondanks het feit dat 's-Hertogenbosch geen industriestad is zoals Tilburg of Eindhoven, en we hier dus echt minder rafelranden hebben, zijn er wel degelijk plaatsen in de stad die uitdagen om er anders mee om te gaan dan met de binnenstad. Die we tussen de oude stadswallen koesteren als een parel in een oester."

De gemeente probeert op veel manieren de [beeldende] kunsten te faciliteren. Dit is een schaakspel op vele borden. Er moeten gebouwen zijn die uitnodigen tot creativiteit maar er mogen niet te veel haken en ogen aan zitten. Haken en ogen als brandveiligheid, bereikbaarheid, parkeergelegenheid, overlast en veiligheid in het al-

gemeen. Denk aan het asbest op de Tramkade. Daarnaast is ook de economische waarde van een pand bepalend voor de (on-)mogelijkheden.

Interessante en kansrijke plekken in de binnenstad zijn bijvoorbeeld het voormalige Theater Bis en het Pompen en Verlouw-gebouw achterin de Vughterstraat. In het laatste komt nu onder andere de keramische werkplaats van Cor Unum. En zo klimmen de spannende plekken toch langzaam maar zeker over de stadswallen de stad in.

Een idee dat leeft in de stad is het oude C&A-gebouw - midden op de markt, waar nu ICI Paris zit - te gebruiken als vrijsplaats! Zou dat niet mooi zijn?! Een plek in het stadshart waar van alles gebeurt en waar publiek zo binnen kan lopen en met de beeldende kunsten in aanraking komt? Het is vast niet uitvoerbaar en niet te betalen maar het is wel mooi om over te dromen.

Janne van Wijnen: "Ik vraag de collega's van maatschappelijk vastgoed zoveel mogelijk panden te behouden die geschikt zijn voor de kunsten, bijvoorbeeld als ateliers. Oude schoolgebouwen, zoals onlangs Noorderlicht, kunnen hier prima voor worden gebruikt. Die zouden we dan ook niet snel moeten verkopen wat mij betreft." >>>

FOTO PATRICK LUDSMAN

<<< Hoe mooi is het als de documentaires over kunst, dans of architectuur, getoond in de Verkadefabriek, een follow-up krijgen met een lezing in de Willem Twee Concertzaal (voorheen De Toonzaal)? Kunstenaars die zich er door laten inspireren en er in hun beeldende kunst weer mee aan de slag gaan. Met een interessante expositie tot gevolg op één van de podia in de stad. Zo ontstaat een continue creatieve keten, een creatief proces waarin voortdurend wordt gezaaid en geoogst.

Janne van Wijnen: "De schotten tussen alle initiatieven en organisaties die de stad rijk is moeten geslecht worden. We kunnen elkaar meer inspireren. Hier op het Stadskantoor maar ook in het veld waar iedereen hard werkt om goede dingen neer te zetten. Een stad als 's-Hertogenbosch heeft een goede kunstacademie en een levendig kunstklimaat. Dat is mooi maar we moeten de nieuwe aanwas aan studenten en afgestudeerden wel uitdagen om hier te blijven, al is het maar voor even. We moeten voorkomen dat we grijs worden. Daar ligt een rol voor iedereen die iets met beeldende kunst heeft. Wij allen moeten onszelf zo nu en dan losmaken om nieuwe dingen te laten ontstaan en daar ruimte voor maken. In het hoofd, de ziel én in het handelen. Daarmee maken we dan een weg vrij voor nieuw elan, initiatief en vernieuwing. Dat zal, bovenop al onze ervaring en kennis, veel voldoening opleveren."

HOOG IN DE BOL

Oplichters, misdadigers en bankroetiers moeten tegenwoordig al snel hun heil bij een of andere schurkenstaat zoeken om uit handen van justitie te blijven. Hier in Europa zijn er voor hen geen vrijsplaatsen meer. Dergelijke plaatsen bestaan al lang niet meer. Maar indertijd konden zowel schuldenaren als tuig zich van vervolging vrijwaren als ze in zo'n uitwijkplaats asiel vroegen. Autonome steden kenden ook het uit de middeleeuwen daterende wetsprincipe *Stadtluft macht frei*. Dat is het recht waarmee lijfeigenen zich uit de feodaliteit konden vrijmaken door langer dan een jaar binnen de stadsmuren te verblijven.

De stadslucht die 'vrijmaakt' is er nog steeds maar heeft vandaag de dag echter een cultureel-intellectuele betekenis gekregen. Toen in de negentiende eeuw de steden uit het keurslijf van hun oude vestingwerken barstten en de 's nachts gesloten poorten werden afbroken, konden steden zich ontwikkelen tot open fora voor een moderne burgerij met nieuwe wensen en verlangens. Culturele en kunstenaarsverenigingen bloeiden op en boden de mogelijkheid om op een open, nieuwe manier naar de samenleving te kijken of om te reflecteren op het bestaan, zowel met de pen als met het penseel. De openheid en de relatieve anonimiteit van de stedelij-

ke cultuur zijn nog altijd een belangrijke conditie om 'stadslucht' te genereren en vrijelijk ideeën te kunnen verwezenlijken. Weliswaar heeft een creatieve geest fysieke ruimte en vrijheid nodig om ideeën daadwerkelijk te verwezenlijken, maar onze werkelijke vrijsplaats ligt niet in die ruimte of het atelier. Onze enige echte vrijsplaats is immers ons brein, de enige plek waar niemand invloed op heeft. Daar wordt het bedacht, daar moet het gebeuren en de rest is uitwerking. En ja, dat kan eigenlijk overal, in de stad, op het platteland, alleen of in een gemeenschap, in vrijheid of gevangenschap.

Vrijheid is dus relatief en niet altijd een voorwaarde. Neem iemand als Ai Weiwei die altijd autonoom is blijven denken en werken, ondanks alle restricties van China en zijn problemen met de autoriteiten. Hij laat wereldwijd het publiek zijn werk ervaren, tegelijk blijft hij kritiseren of tart hij autoriteiten met spannende en aantrekkelijke kunstvormen. Hij belichaamt een exceptionele vorm van vrijsplaats, waarmee hij de gehele wereld op de korrel weet te nemen en trouw aan zichzelf blijft als kunstenaar. Hij is natuurlijk een uniek fenomeen en daarom is het prachtig dat we wederom de plekken van minder bekende, Bossche kunstenaars kunnen bezoeken. Daar kunnen we dan horen en zien of hun artistieke vrijheid daar ook daadwerkelijk wordt beleefd en uitgedragen. En wellicht gaat er dan in die ontmoeting een virtueel luikje open naar die enige echte vrijsplaats, hoog in de bol.

Peter Jan Margry, Cultuurwetenschapper UvA

A LONG AND WINDING ROAD

FOTO GERARD MONTÉ

FOTO MAIKEL SAMUELS [DETAIL]

FOTO GERARD MONTÉ

Rond 1993 ontdekte **BEN ACKET** onder de rook van de Amsterdamse havens en pal onder de aanvliegroutes van Schiphol de vrijplaats Ruigoord. Die ontdekking sloeg in als een bom voor Ben die op dat moment als machinist op Nederlandse spoorwegen reed. Ben: "Die ervaring heeft mijn leven veranderd, alles moest op de schop. Ik nam ontslag bij de NS en ben mijn hart gaan volgen. Het lukte niet meer om het leven van vóór Ruigoord voort te zetten. Ik was ondertussen begonnen met schilderen en waar ik daarvoor hoofdzakelijk - naar voorbeeld - illustratief werkte, ontwikkelde ik toen meer het abstract schilderen. Ik moest alles loslaten en zien wat er dan zou gebeuren. En vertrouwen hebben in datgene wat zich spontaan manifesteerde."

Een volgende stap was dat Ben zijn huis aan anderen verhuurde en onderdak zocht op het voormalig militair terrein in Gilzen en Rijen. Daar kraakte hij, op het immense terrein, een gebouw om later in de nabijheid ervan zijn eigen vrijplaats te bouwen: een huis van stro en leem dat buiten het zicht van welke autoriteit dan ook gebouwd kon worden.

"En uitgerekend dát werd de plek waar ik mijn geliefde ontmoette en met wie ik twee kinderen kreeg. Daar was mijn ideale woonwereld, die helaas eindig was. Defensie en de gemeente Gilzen en Rijen gaven het terrein aan anderen, waardoor wij moesten vertrekken. Maar die unieke plaats, in ons zelfgebouwde strolernen huis, was de plek waar wij gezond konden leven en ons gelukkig voelden. Wij woonden met gelijkgestemden, kunstenaars en zonderlingen. Mijn zoon Jonathan heeft daar de eerste vier jaar van zijn leven in totale vrijheid doorgebracht. En dat zie je nu nog steeds terug in wie hij is en hoe hij zijn leven leidt." mijmert Ben.

Aan de rand van de stad, op het talud waar vroeger het Halve Zolenlijntje liep, staat nog een spoorweghuisje. Inmiddels kleurrijk beschilderd. Maar er denderen geen treinen meer voorbij, de natuur heeft er haar beloop genomen en het huisje ademt onafhankelijkheid. Dat talud, waar de spoorwegen nog voelbaar waren, was de volgende haven waar Ben aanmeerde.

FOTO MARIJKE KODDEN

Ben: "Buiten het voorbijrazende forenzenverkeer zijn hier ontzettend veel wandelaars die over de oude spoorbrug van de Moerputten lopen. Na afloop kunnen zij zich komen laven aan mijn gastvrijheid, thee en wilde tuin.

Want wat ik in Nederland zie is dat vrijplaatsen worden opgeheven, gesloten en gesloopt. Het lijkt wel of men bang is voor dit soort vrijplaatsen. Alsof de vrije mens een gevaar zou zijn voor hen die vastzitten in systemen van werk, bank en gezin."

"Ik geniet ervan teruggetrokken hier in mijn vrijplaats en atelier te leven en te schilderen. Toch wil ik graag mijn vrijplaats delen met anderen. Misschien dat dan ook zij bevangen worden door wat ik begin jaren negentig in Ruigoord beleefde." sluit Ben af.

KIJKEN EN ZIEN

Als kind was hij vaak op het water, mee met de zeilboot van zijn ouders, richting de horizon. Daar zag hij het water, de spiegel die zijn ziel vormde. Niet alleen de golven, maar al die verschillende vormen; de stroming, windvlagen en soms oneindig vlak en rimpelloos. Rietkragen en watervogels. Kijken, **MARK PEET VISSER** - galeriehouder in 's-Hertogenbosch en Knokke - kreeg het met de paplepel ingegoten.

Om succesvol kunstenaar te zijn moet je veel in je hebben: je moet getalenteerd zijn, ambachtelijk, intelligent, aardig zijn, goede contacten hebben én goed in marketing zijn. Maar ook het creatieve aspect zoals gevoel voor kleur, compositie en oorspronkelijkheid. Je moet jezelf ontwikkelen en nieuwe vormen en ideeën laten ontstaan. En dat alles met beide benen op de grond. “En ik als galeriehouder moet dat weer op tijd zien,” zegt Mark Peet. “Het is een mooie weg om op te gaan, die zoektocht naar nieuw talent. Dat moet je echt scouten, maar toch laat dat talent zich al op jonge leeftijd zien. Ik ga naar afstudeerexposities op kunstacademies, ga naar beurzen, ik sta op beurzen en leg mijn oren op veel plaatsen te luisteren. En blijf onophoudelijk op alle kanalen zoeken naar mooie en inspirerende kunst, zonder aan landjepik te doen.”

Een ander belangrijk aspect voor een galerie is de commerciële waarde van kunstwerken, die moeten immers inkomsten genereren. Zowel de kunstenaar als de galerie én hun gezinnen moeten betaald worden. Voor Mark Peet is de galerie vijftig procent passie voor kunst en vijftig procent passie voor het ondernemerschap. Ze zijn onlosmakend met elkaar verbonden maar hoeven elkaar niet te bijten. Hij durft ook het experiment aan waarvan hij gelooft dat het zich gaat bewijzen. Een gunfactor is van belang, maar de kunstenaar moet het wel zelf doen. De galerie biedt het podium.

“Esthetiek is prachtig, daar kan ik van genieten. Figuratieve kunst is de basis. Als kind groeide ik op tussen zeventiende-eeuwse kunst waarin mijn ouders handelden. Naast de stoel in de huiskamer lagen altijd stapels boeken waar ik doorheen bladerde. En mijn ouders verzamelden zelf moderne kunst. Als ik op vrijdag thuiskwam van het internaat sprong ik de bus uit en rende naar de sloot waarlangs het huis stond waar ik woonde. Daar kon ik weer ademen en kijken. Al die verschillende kleuren groen van het gras gebroederlijk naast elkaar en steeds weer dat veranderende licht over het water. Door al deze kleine stukjes werd mijn wereld heel groot en rijk. Ik weet nooit waar en wanneer welk aspect of voorval iets met mij gedaan heeft.”

Met conceptuele kunst heeft Mark Peet niet zo veel. Dat is een heel ander verhaal. Het verzamelen en tentoonstellen van afval, van belang om een aanstaande Apocalyps aan te kondigen, is als kunstvorm niet echt zijn ding. Daar ligt de waarheid meer in het concept en minder in de vorm. Zo zijn er verzamelaars die kunst voor zichzelf verzamelen, anderen doen het om in bruikleen te geven. En je hebt verzamelaars die dat doen omdat zij in een kunstenaar geloven en hem of haar daarin willen ondersteunen. >>>

<<< Op de vraag hoe ver je in het hoofd van een kunstenaar mag kijken frons Mark Peet zijn wenkbrauwen. “Voor zover de kunstenaar het nodig heeft om verder te gaan. Ik ben geen psycholoog, maar door te praten over het werk, de weg en de inspiraties kunnen over en weer nieuwe ideeën en vormen ontstaan. Zo word je je bewust van de inzichten en beweegredenen van hoe je tot iets gekomen bent.”

Zo is een van de wegen waarlangs kunstenaar Lucebert gelopen heeft die van zijn sympathie voor de Nazi's. Dit kwam recentelijk in het nieuws en deed veel stof opwaaien bij de bewonderaars van Lucebert. Die zou nu ineens fout zijn en Luceberts werk stond ineens ter discussie. Mark Peet: “In zijn werk is nooit zichtbaar geweest dat die zoektocht bij de Nazi's er was. Zijn poëzie, schilderkunst en grafische kunst is wrang en wreed maar verwijst niet naar de oorsprong. Die is veel mondialer en van alle tijden en gaat mank bij dat nieuw gecreëerde beeld.”

“Toen mijn kinderen jong waren bracht ik ze met de auto naar school, twaalf minuten door de polder. Ik wees hen op de weilanden en de luchten waarin in V-formatie vogels voorbijtrokken. En ik vertelde hen alles wat ik wist en we trokken in twijfel wat we zagen. Nu zij groter zijn, ben ik niet meer de verhalenverteller, maar leren zij mij opnieuw kijken naar alles wat er om hen heen gebeurt. En passeren mij links en rechts. Geweldig.” sluit Mark Peet af.

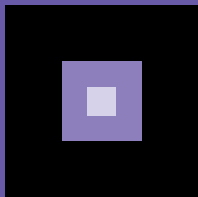
JOS VAN BOXTEL GROEP

ERVAAR ONZE KRACHT!

Alles op het gebied van automobilititeit! www.josvanboxtel.nl

Maarten de Laat & Zn

belastingadvies- administraties - jaarrekeningen - bedrijfsadvies

AL SEDERT 1970 ADVISEURS VOOR MKB, PARTICULIER EN INSTELLINGEN

Debussystraat 8
5283 LC Boxtel
m.d.laat@hetnet.nl

T 0411 61 62 50
M 06 22 51 39 16

VRIJWILLIGER IN ACTIE TIJDENS
DE FILMOPNAMEN BIJ DE
HINTHAMERBRUG IN 2017

IWBDDYATMVEZDMNEKZAWVB

In de stille Spiegelzaal van de Willem Twee Fabriek komt een groepje mensen met rolkoffertjes binnenlopen. Een contrast binnen deze plek die creativiteit ademt. We vragen ons af: wat zit er in die koffertjes, waar zijn die mensen naar opzoek, wat gaan zij doen, is het een Airbnb? Vrije associaties, misschien iets te luid gesproken. Daar gaan we al bijna. Onze woorden vliegen alle kanten op zonder rekening te houden of zij het horen of niet. Kan dat zomaar, hardop filosoferen over de situatie die op dat moment gaande is?

Een vrijplaats bestaat pas echt wanneer je de vrijheid van het spreken kan delen met anderen, er moet reflectie met derden zijn. Het is de ruimte waarin je kan spelen met gedachten die weerstand, tegenstellingen of frictie teweeg kunnen brengen. Dit leidt tot debat of dialoog waardoor het speelveld wordt afgebakend. Je wordt blootgesteld aan paradoxen. Daarom is een vrijplaats per definitie een onveilige plek.

Wat wordt er eigenlijk met een vrijplaats bedoeld? De spanningen worden zichtbaar en er kan een constructief conflict ontstaan. Daarvoor moet je open kunnen communiceren en benoemen wat er gebeurt. Hoe reageren mensen erop? Wat is de context van de handelingen in het grotere geheel?

Is een vrijplaats vanzelfsprekend binnen de kunst?

Ook de kunstenaar heeft met conventies te maken. iwbdjdyatmvezdmnekwawvb probeert dit zichtbaar te maken door interventies te doen. Welke ruimte krijg je en wat verwacht het publiek? Je gaat op zoek naar de ruimte die je kan innemen. Je hebt je voor-

oordelen en je bewustzijn. Het zijn de gedachten die je wil delen en die je los wil koppelen van de actuele situatie. Die gedachten kunnen erg privé en persoonlijk zijn.

Eén van de acties die iwbdjdyatmvezdmnekwawvb in het verleden ondernam had het doel om een live 'pagelader' (een digitaal wachticoon) te maken op een drukke kruising. Na twintig seconden kwamen er al reacties, die makkelijk uit de hand hadden kunnen lopen. De tweede dag werd het geheel anders ontvangen doordat deelnemers een felgeel hesje droegen en een bord met de mededeling dat er filmopnamen gemaakt werden. Hierdoor ontstond er een andere sfeer. Door te benoemen wat er gaande is kan je irritatie vermijden en kan de spanning ook artistiek worden. De reactie is dan beter te sturen, omdat begrip ook zorgt voor een moment van reflectie.

Waar je in je leven allemaal met je gedachten geweest bent en alle experimenten die je gedaan hebt maken het leven waardevol. Het zigzaggen tussen de verschillende identiteiten waarin je je tijdelijk veilig voelt kan tot nieuwe inzichten leiden. En verhelderend werken. Het kan heel relaterend werken om je tussen verschillende plekken heen en weer te bewegen. Het zorgt ervoor dat het maken een soort spel kan blijven. En een spel is altijd serieus, maar dan met plezier.

iwbdjdyatmvezdmnekwawvb: een mysterieuze lettercombinatie die klinkt als een naam van een dorp in Wales. Deze letters blijken de veilige plaats waarin Malou van Doormaal alles kan combineren en loslaten. Aandacht gaat naar het werk en niet naar de persoon.

Willem Twee pakt uit tijdens de atelierroute!

**Open ateliers, mini exposities,
Hangop lunch- en muziek café,
tafelpresentaties, rondleidingen
en meer!**

22 / 23 september

www.willem-twee.nl
Boschdijkstraat 100
's-Hertogenbosch

**WILLEM
TWE**
muziek en
beeldende kunst

Adr. Heinen

Boekhandel Adr. Heinen - Kerkstraat 27 's-Hertogenbosch - 073 30 20 100

www.heinen.nl